

9. Татаринов Р.А. Проблемы оперативно-розыскного документирования мелкого взяточничества в уголовно-исполнительной системе. Человек: преступление и наказание. 2017. Т. 25(1-4), № 3. С. 461–465.

10. Шинкаренко Н.В. Адміністративно-правовий механізм запобігання корупції в органах поліції. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. № 4(75). С. 209–215.

11. Морозов А.С. Способы противодействия коррупционным правонарушениям, совершаемым сотрудниками уголовно-исполнительной системы. Вестник Кузбасского института. 2017. № 3(32). С. 51–60.

12. Гладков А.В. Меры предупреждения формирования личности преступника коррупционной направленности. Вопросы криминологии, криминалистики и судебной экспертизы. 2017. № 1(41). С. 64–71.

УДК 343.3

ДАНИЛЬЧЕНКО Ю.Б.

ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ

Стаття присвячена окресленню та конкретизації основних (базових) загальносоціальних заходів протидії тероризму. Акцентовано увагу на необхідності підвищення ефективності функціонування загальнодержавної системи протидії терористичній діяльності, здійсненні заходів, спрямованих на убезпечення об'єктів від можливих терористичних посягань.

Ключові слова: протидія тероризму, загальносоціальні заходи, політичні, економічні, ідеологічні заходи, стратегічна основа, культурна спадщина.

В статье очерчены и конкретизированы основные (базовые) общесоциальные меры противодействия терроризму. Акцентировано внимание на необходимости повышения эффективности функционирования общегосударственной системы противодействия террористической деятельности, реализации мер, направленных на обеспечение безопасности объектов от возможных террористических посягательств.

Ключевые слова: противодействие терроризму, общесоциальные меры, политические, экономические, идеологические меры, стратегическая основа, культурное наследие.

The article outlines and concretizes the basic (basic) general social measures to counter terrorism. Attention is focused on the need to increase the effectiveness of the functioning of the national system for countering terrorist activities, implementing measures aimed at ensuring the security of facilities against possible terrorist attacks.

Key words: counteraction to terrorism, general social measures, political, economic, ideological measures, strategic basis, cultural heritage.

Вступ. Сучасний розвиток українського суспільства характеризується як позитивними процесами реформації різних сторін суспільних відносин, так і негативними кризовими явищами та потрясіннями, що згубно впливають на життєдіяльність суспільства та забезпечення прав і свобод громадян.

© ДАНИЛЬЧЕНКО Ю.Б. – кандидат юридичних наук, прокурор Харківської області

І небезпідставно саме протидія злочинності у цьому разі є пріоритетною, оскільки злочини є найбільш соціально небезпечними діяннями, вони завдають шкоди життєво необхідним соціальним благам, заважають становленню та розвитку суспільних відносин [1, с. 43].

Навряд чи можна заперечувати і той факт, що протидія злочинності безпосередньо здійснюється через систему загальносоціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, що сприяють вчиненню протиправних діянь, які здійснюються, готуються чи вже почалися, виявленні винних осіб та притягненні їх до відповідальності [2, с. 227].

У питанні співвідношення загальносоціальних і спеціально-правових заходів протидії злочинності слід виходити з того, що під загальносоціальною протидією злочинності мається на увазі ефективне функціонування всіх позитивних інститутів соціальної правової держави, яким відповідно до Конституції є Україна. Загальносоціальні заходи створюють необхідні передумови для реалізації заходів спеціально-криминологічного упередження. Що досконаліше загальносоціальне попередження, то вужче поле застосування спеціально-криминологічних заходів і вище їх ефективність [3, с. 386].

На відміну від багатьох інших злочинів загальносоціальне попередження під час протидії тероризму має першочергове значення, оскільки припускає вирішення політичних, економічних, адміністративних й інших проблем, що мають власне загальносоціальне значення.

У будь-якому разі протидія тероризму може бути успішною лише за умови використання не одного, а тільки комплексу заходів, взаємозалежних і взаємодоповнюючих один одного. Лише такий підхід відповідає складній і багатоплановій природі тероризму [4, с. 90].

Наведені тези підтверджують актуальність всебічного дослідження загальносоціального рівня протидії тероризму та вироблення цілісної стратегії державного будівництва з криминологічною складовою, яка була б адаптована до конкретних чинників суспільного розвитку України.

Проблеми протидії тероризму свого часу були предметом наукового інтересу таких вчених: В.Ф. Антипенка, В.О. Глушкова, В.П. Ємельянова, В.В. Крутова, В.А. Ліпкана, С.М. Мохончука та інших. Однак попри значний науковий інтерес щодо проблем, пов'язаних із тероризмом, ця тематика залишається актуальною і потребує подальших наукових досліджень.

Постановка завдання. Метою цієї статті є конкретизація загальносоціальних заходів протидії тероризму в Україні.

Результати дослідження. Загальносоціальні заходи протидії злочинності, за справедливим зауваженням низки вітчизняних і зарубіжних науковців, вважаються головними в системі заходів протидії злочинності, оскільки підвищення життєвого рівня населення, розквіт культури й освіти історично обумовлюють гуманізацію людських відносин і пом'якшення їх устоїв [5, с. 138].

На нашу думку, доцільно проаналізувати лише ту групу загальносоціальних заходів, які традиційно є основними (базовими) у справі протидії будь-якій злочинності і які водночас із урахуванням тих подій, що відбуваються сьогодні на сході нашої держави, не маючи своєю безпосередньою метою протидію безпосередньо терористичній злочинності, становили б підґрунтя для реалізації спеціально-криминологічних заходів з протидії саме цьому різновиду злочинної діяльності. Ми схильні вважати, що за змістом таку групу загальносоціальних заходів протидії терористичної злочинності в Україні можуть становити політичні, соціально-економічні, організаційно-технічні, правові, ідеологічні (культурно-виховні) заходи впливу.

Політичні заходи протидії тероризму. У системі загальносоціального напрямку протидії тероризму провідне місце займають політичні заходи. Політична влада здатна через делеговані Конституцією України державні інститути використовувати усі можливі заходи, спрямовані на протидію цьому негативному явищу. З огляду на ті події, що сьогодні відбуваються на сході нашої країни, на загальносоціальному рівні такі заходи мають базуватися, насамперед, на міцній стратегічній основі. У зв'язку з цим зазначимо, що Указом Президента України від 26 травня 2015 року затверджена Стратегія національної безпеки України, а 25 серпня 2015 року – Національна стратегія у сфері прав людини [6]. 23 листопада 2015 року Кабінетом Міністрів України розроблений і затверджений План дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року [7]. 14 березня 2016 року рішенням Ради національної безпеки і оборони України затверджено і введеною в дію Концепцією розвитку сектору безпеки і оборони України [8].

До кола політичних заходів протидії терористичним загрозам належить також і діяльність державної влади, здійснювана у напрямі протидії корупції в Україні. Верховною Радою України прийнята низка законодавчих і нормативно-правових актів, пов'язаних із протидією цьому явищу.

Соціально-економічні заходи протидії тероризму. Складовою частиною комплексу соціальних факторів, що породжують будь-який вид злочинності, зокрема і терористичну злочинність, є безробіття, нелегальна міграція [9, с. 166]. Економічні заходи загальносоціального рівня протидії терористичній злочинності спрямовані на нейтралізацію криміногенних наслідків функціонування економічної сфери і мають велике значення як на макрорівні (наприклад, оздоровлення економіки країни загалом, економічний захист малозабезпечених верств населення шляхом уведення науково обґрунтованого рівня прожиткового мінімуму), так і на мікрорівні (наприклад, пільги і допомога конкретним особам, які перебувають у критичній ситуації) [10, с. 135].

Традиційно у колі економічних заходів протидії злочинності особливе місце посідає економічний розвиток країни, ріст підприємництва, промислового й сільськогосподарського виробництва.

Окрім вказаного, не можна не погодитися з Ю.В. Орловим в тому, що до стратегічних (визначальних) напрямів розгортання та реалізації економічних заходів протидії будь-якому різновиду злочинності, зокрема і терористичним загрозам, належать такі:

1) концептуальна реформа системи господарювання на основі ідеології соціального лібералізму. Дослідник зауважує, що наразі в Україні сформовані окремі елементи економічної моделі класичного лібералізму, що зорієнтовані, насамперед, на активного діючого суб'єкта виробничих відносин. Підтримка соціально незахищених верств населення – запорука прийняттого стану загальнокримінальної злочинності;

2) формування системи енергетичної безпеки України на засадах різноджерельних надходжень енергоносіїв. Передусім це стосується природного газу, вагомим імпортером якого в нашу країну, як відомо, залишається Російська Федерація, що забезпечує останній чималі можливості і підстави для неформального соціально-економічного і політичного тиску [11, с. 410].

Організаційно-технічні заходи протидії тероризму. У кримінологічній літературі зазначається, що організаційні заходи попередження злочинності повинні сприяти нейтралізації або мінімізації криміногенних наслідків від непрофесійної організаційно-управлінської діяльності.

Організаційні заходи протидії злочинності пов'язані зі структурним забезпеченням суспільної безпеки, правопорядку, дотримання законності й діяльності з підтримки боротьби зі злочинністю.

До технічних заходів протидії будь-якій злочинності належать різні технології, правила, засоби і пристосування, що перешкоджають суспільно небезпечним наслідкам у процесі соціальної діяльності людей, а також вчиненню злочинів та інших правопорушень. До таких заходів у сфері протидії тероризму на загальносоціальному рівні безпосередньо належать заходи з розбудови у населених пунктах, на об'єктах критичної інфраструктури мережі відеоспостереження (у місцях значного скупчення людей), впровадження систем розпізнавання осіб та номерних знаків автомобілів, впровадження новітніх інформаційних технологій і технічних засобів [12, с. 344].

Правові заходи протидії тероризму. Коли ідеться про правові заходи впливу на злочинність, то вказують і на необхідність удосконалення кримінальної, кримінально-процесуальної, адміністративної й інших галузей законодавства, які регламентують різні соціальні процеси, зокрема і процес протидії злочинності.

Удосконалення чинного законодавства, залежно від галузевої приналежності, у вказаному напрямку є запорукою успішного виконання державою завдання щодо протидії злочинності у цілому [13, с. 489], зокрема і злочинності терористичного характеру на загальносоціальному рівні такої протидії.

Ідеологічні (культурно-виховні) заходи протидії тероризму. Ідеологічні загальносоціальні заходи протидії терористичній злочинності повинні формувати у членів суспільства моральну свідомість на основі суспільних цінностей, обмежувати негативний вплив на поведінку осіб стандартів масової культури, виправляти моральні деформації у осіб з негативною поведінкою за допомогою індивідуальної виховної роботи.

Безперечно, культурно-виховні загальносоціальні заходи протидії терористичним загрозам мають здійснюватися на вищезазначеній стратегічній платформі.

Так, з метою реалізації вказаних стратегічних положень за участю представників державних органів, органів місцевого самоврядування, організацій громадянського суспільства, провідних вітчизняних учених Кабінетом Міністрів України розроблено і затверджено План дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки [14].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, слід вказати, що протидія терористичній злочинності на загальносоціальному рівні забезпечується завдяки здійсненню низки взаємозалежних і взаємообумовлених заходів політичного, соціально-економічного, організаційно-технічного, правового, ідеологічного (культурно-виховного) характеру. Однак система загальносоціальних заходів протидії тероризму потребує удосконалення за рахунок впровадження і реалізації низки нових заходів, метою яких не є безпосередній вплив на криміногенні фактори. Зокрема пріоритетними серед них можуть стати такі заходи: з удосконалення чинного виборчого законодавства України, забезпечення незалежної діяльності антикорупційних судів, впровадження системи енергетичної безпеки України, впровадження новітніх інформаційних технологій й технічних засобів з охорони об'єктів критичної інфраструктури, удосконалення чинного галузевого законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О.М., Литвинов О.М. Протидія злочинності та профілактика злочинів: монографія. Х.: ХНУВС, 2011. 308 с.
2. Веприцький Р. Феноменологія злочинності в регіоні: монографія. Харків: Золота миля, 2014. 324 с.
3. Бандурка А.М. Политическая криминология: монографія. Харьков. Золотая Миля, 2017. 412 с.
4. Казаков Р.Ю. Этнорелигиозный терроризм и его предупреждение: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2006. 158 с.
5. Зелинский А. Ф. Криминология: курс лекцій. Харьков: Прапор, 1996. 260 с.
6. Національна стратегія у сфері прав людини, затверджена Указом Президента України від 25.08.2015 р. № 501/2015 / Президент України. Офіційне інтернет-представництво. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/5012015-19364>.
7. Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 р. № 1393-р / Єдиний веб-портал Виконавчої влади України. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248740679>.
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України № 92/2016 / Президент України. Офіційне інтернет-представництво. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.
9. Серкерев С.Е. Криминологические проблемы международного терроризма: по материалам Республики Дагестан: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2005. 205 с.
10. Александров Ю.В., Гель А.П., Семаков Г.С. Криминологія: курс лекцій. Київ: МАУП, 2002. 296 с.
11. Орлов Ю.В. Політико-криминологічна теорія протидії злочинності: монографія. Харків: Діса Плюс, 2016. С. 410–411. (656 с.).
12. Степанченко О.О. Протидія етнорелігійному тероризму: монографія. Харків: Константа, 2017. 492 с.
13. Ігнатів О.М. Протидія загальнокримінальній насильницькій злочинності в Україні: монографія. Харків: Діса Плюс, 2013. 650 с.
14. План дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2017–2020 роки, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2017 р. № 743-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/743-2017-p>.